PROCES GENERAL

între

DOE HORDII ŞI NAŢIO

sau

SPOIŢII CU ROŞU ŞI SPOIŢII CU ALBU

Mysteru in doĕ acte.

de

J. Heliade R.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

46146/961

BUCURESCI.

Typographia Heliade şi Associaţii.

1861.

www.dacoromanica.ro

DOCTORIA SUFLETULUI
J. POPESCU BĂJENARU
AUTOR Ioan Heliade-Rădulescu
VOL. Diverse - vol. III
Nº 759 ANUL 1860-61

Prefaça.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI BUCUREȘTI

Kestia între proprietarii de moșii și între sătени este kestia ceà mai gravă, dela kare depinde viitorul Națiunii. De ne-ar dà pas timpul, ar' fi de neapărată nevessitate a se punne aceasta înaintea Națiunii subt toate formele, a se explikà în toate limbagele, a o revestì ku toate stylurile a o arătà sub toate punturile de vedere, a o facee ku un kuvînt să străbată dela palat pînă la kolibă, să străbată massele spre a putea tot omul a se konvinge de Adevăr și de Dreptate ce singure au puterea de a împăkà toate interesele și de a mântuì toate soçietățile.

Cerkăm de o kam dată a mai dà acestei kestiuni formă dramatikă, personifikând doktrinele ce de kăți-vă anni sbuvină soçietatea noastră, sau stările de oameni ce professă aceste doktrine. Perso-

www.dacoromanica.ro

nagele noastre fiktive le vom faчe a se înfъцişà ku ideile şi pretenţiunile lor înaintea unui tribunal чe singur, din natura lui, va putea judikà fъrъ pъrtinire. N'avem nimi o pretenţiъ de a dà în adins o dramъ, kъvi aчeastà чere atъtea şi atъtea kondiţiuni, akte, sчene şi peripeţii, чe în lok de a simplifikà akţia, mai mult ar' komplika-o. Drama pe lъngъ aчestea, чere o arte kare nu se poate kultivà şi dirige fъrъ timpul neчessariu. Şi timpul nu ne dъ pas. Un singur akt è de ajuns aчestei mici opere, pentru kъ skopul nostru este a representà o singurъ judikatъ. Prin urmare ideile şi pretenţiunile partiturilor le punem sub formъ de dialoguri; şi fiind kъ personagele noastre nu sunt historiчe, чi fiktive, aчestei miчe drame, (daka se va putea ziчe dramъ) îi dъm forma de Myster. Sчena se petreчe în Romъnia întreagъ, şi personagele ei sunt чelle urmъtoare:

www.dacoromanica.ro

PERSOANELE.

Adevĕrul, Judele suprem sau Presidente.
Codicele lui Hypsylante, primul jude.
Codicele lui Caragea, al doilea jude.
Regulamentul, al treilea jude.
Datinele române assessori.
Geniul Historiei, grefier, sau registrator.
Un prokuror,
Boierul Mircea, representantul proprietarilor.
Moş Soare, representantul Sътenilor.
Musiu Rapace, spoit ku roşu, чio oiu nuou şi pretins avocat al sътenilor.
Musiu Bimbirică, kumътru al lui Musiu Rapaче.
Archon Arpagon, spoit ku alb şi pretins avokat al Propietarilor.
Jupuiescul, kumътru al lui archon Arpagon,
Un poet urlътor.
Un poet zis umanitar.
Chor de proprietari romъni şi de sъteni.
Chor de чiokoi nuoi sau turburътori de meserie.
Geniuri bune, şi Duhuri spurkate.

Judieata se face inaintea Românici întrege.

www.dacoromanica.ro

PROCES GENERAL

între

DOE HORDII ŞI NAŢIO

ACTUL I.

SCENA I.

Toate persoanele assistъ la judekatъ.

Procurorul.

Pъrţile în kontestaţiъ sunt de façъ. Lumea este attentivъ la judikatъ.

Adevĕrul.

Procesul se poate înkepĕ. Sъ'şi arate fiъkare kalitъţile şi titlurile sale.

(kъtre Moş Soare)

— Kum te kiamъ?

— Soare.

— De ce religiъ eşti?

— Sunt şi eu un chreştin.

— Unde te-ai nъskut?

— In Ţearra Romъneaskъ.

— In kare judeţu şi în kare sat?

— In Judeţul Romanaţi, în satul Dreptъreni.

— Ce mĕserie ai?

— Am fost şi eu un munъitor plugar, pe kъnd mъnkam şi noi o pъine ku Boie-

www.dacoromanica.ro

rii, şi Roierii o pъine ku noi.... Akum nu mai è de arъnit.

(In lok de spekol sau oglindъ, Adeverul printr'un instrument fotografik trage kipul lui Moş Soare, şi îl aratъ înaintea spektatorilor drept proves verbal. Toţi vъd, typul primitiv de sъtean romъn kollektiv, în kare se vъd fysionomie, kostum, şi positurъ ve se vъd ъnkъ în toţi bъtrъnii satelor dela Prut pînъ la Cerneţi, şi dela Tissa pînъ la Marea-Neagrъ. Moş Soare è o persoanъ apokalyptikъ).

Adevĕrul kontinue

— Dar pe Domnia-ta kum te kiamъ?

— Mirvea.

— De ve religie esvi?

— De religia chreştinъ orthodoksъ.

— Unde esvi nъskut?

— In Romъnia.

— In kare vetate sau burg?

— In Rъmnik (vitesve Rômnik).

— Unde lokuiesvi?

— In vetatea lui Negru-Vodъ, în Kъmpu-lung.

— Ce meserie ai?

— Sunt proprietar de moşie, daka proprietatea va mai fi respektatъ. Mъ hrъneam din moşia mea ku bieţii chreştini, şi se hrъnea şi ei ku mine.

(Adevъrul, în lok de proves verbal ara-

www.dacoromanica.ro

tъ la lume kipul lui Mirчea. Persoanъ assemenea kollektivъ, apokalyptikъ, în kare se vede tot Boierismul dela Radu-Negru şi Mirчea pînъ la ultimii boieri чe se stinserъ în zillele noastre).

Adevĕrul kontinue.

— Dar pe Domnia-ta, kum te kiamъ?

— Musiu Rapaчe.

— Pentru чe te zici musiu?

— Pentru kъ nu sunt tompatera; sunt om al progresului, om al viitorului.

— De чe religie esчi?

— Religia este un kъluş de gurъ, nisчe bende de mъini şi kъtuşe de piчioare pentru prostime, pentru oamenii чe meritъ de a fi sklavi. Eu sunt om liber.

— N'ai niчi o religiъ?

— Niчi nu voiu sъ am.

— N'ai niчi Dumnezeu?

— Dumnezeu este o fikчiune (чitesчe ficţiŏ).

— N'ai niчi o kredinţъ?

— Nu voiu sъ kred nimik, astъzi è timpul realitъţii, positivismului.

— N'ai niчi o doktrinъ politikъ?

— Sunt Roşşşu, sunt liberal, sunt progresist.

— Unde te-ai nъskut?

— Pe pъmъnt.

— In kare ţearrъ?

www.dacoromanica.ro

— In *România*.

— In kare provinţie a Romъniei?

— Nu în Romъnia ci în România; eu nu sunt provinţial; tatъl meu a fost cetъţean al Kapitalei.

— Ce a fost tatъl Dumitale?

— Roman adevъrat, din Roman adevъrat.

— Roman din Roma sau Romъn?

— Roman din Roma cea nouъ, Konstantinopolitean, venit din Italia; *donc* sunt Roman adevъrat din Roman adevъrat.

— Unde lokuesci akum?

— In Bukuresci.

— Ce meserie ai?

— Sunt autor, sunt poet, sunt publicist; pentru patrie aspir la minister ka sъ îndreptez lumea, şi m'am devis a mъ face şi martyr.

Procurorul.

Pînъ sъ te faci ъnsъ martyr, ku ce trъiesci pînъ attunci?

Munsiu Rapace.

Opinia publikъ mъ rekompensъ; listele de kollekte se fak la fiъ-kare trei luni. Mulţъmitъ fraţilor ce s'iu a konvinge pe neguţъtori kъ le voiesk binele. Sunt avokatul fraţilor mei, avokatul Kommerciului şi al Opinei.

(Se pleakъ la Moş Soare îl îmbrъţişazъ.

www.dacoromanica.ro

ia mъneka hainei avestuia, o sъrutъ şi sъ sterge ku ea la okì)

Pentru aceasta am sufferit eu exiliul! pentru dъnsa am ohtat, şi am suspinat şi am gemut atъţia anni! Haina albъ a sъteanului este mai onorabile, mai venerabile, mai augustъ de kъt ori-kare purpurъ. Proprietarii toţi katъ sъ kazъ în genuki în aintea proletarilor, kъ almintrelea.... vai de ei!... [Moş Soare, skъpъnd din mъinile lui Musiu Rapaче, se trage înapoi, se uitъ ku o attenţiъ kam uimitъ, şi dupъ ce îl mъsoarъ bine, ka prin instinkt îşi skuturъ mъneka.) *Adevĕrul.*

Am priceput, Musiu Rapaче — Astъmpъraţi ъnsъ fokul deklamaţiunii şi nu eşi din interrogatoriu.

[Adevъrul aratъ, în lok de proces verbal, kipul lui Musiu Rapaче. Spektatorii fak un muvment de spaimъ şi se trag înapoi. Persoana este iar kollektivъ, apokalyptikъ. Oki de broskoiu; pъrul vîlvoiu, koarne sataniче, numele i se skimbъ kà în kaleideskop, nume infernali kari de kari appar şi dispar ka în fanstansmagorie.

Adevĕrul kontinue,

— Dar pe Domnia-ta kum te kiamъ?

— Archon Arpagon.

— Pentru ce te ziчi archon?

— Pentru kъ am fost şi sunt boier, şi

www.dacoromanica.ro

boier de proti pentada; şi pentru kъ sunt proprietar mare.

— De че religie esŧi?

— De religia chreştineaskъ pravoslavnikъ a maiчei noastre de obşte Biseriчi a Resъritului.

— Unde te-ai nъskut?

— In Vlachia.

Procurorul.

Tot omul pe limba sa se kunoasче; Dumneata vrei sъ ne spui kъ te-ai nъskut în Vlachia.; şi noi aчì vorbim romъnesче; vorbesче sъ te priчeapъ oamenii.

Archon Arpagòn.

Reposatul afentake şi bъbъkuţa al meu aşà m'a învъţat sъ numesk a doa a Dumnealui patrie.

Adevĕrul,

Tatъl Dumitale n'a fost d'aчì?

Archon Arpagon.

Bъbaka a fost Tъrigrъdean,

Adevĕrul,

Şi Dumneata te-ai pъmъntenit? Dumneata esчi Romъn?

Archon Arpagon,

Ba m'o ferì Dumnezeu! Rumъni sunt numai proştii, mojiчii dela ţearrъ.

Adevĕrul,

Daka nu esчi Romъn, че esчi dar?

www.dacoromanica.ro

Archon Arpagon.

Sunt boier.

Adevĕrul.

Bine boier, dar de ѥe naţiъ eşti?

Archon Arpagon.

Sunt evgenis.

Adevĕrul.

Bine evgenis, dar de ѥe naţiъ?

Archon Arpagon,

Sunt nobil?

Adevĕrul.

Bine nobil, dar de ѥe naţiъ? Sъ ziѥm kъ eşti Romъn.

Archon Arpagon.

Nu, *protestarisescu.*

Adevĕrul.

Ce meserie ai dar?

Archon Arpagon.

Kum se poate un boier sъ aibъ vre o meserie, kum se poate un boier sъ fie meseriaş? Meseria mea a fost kyverniseala; akum suntem şi noi katatrexiţi kà toţi nobilii din lume, şi meseriaş nu voiu sъ fiiu, pentru kъ sunt una ku prinçii, ku grafii, ku toţi evgenişii.

[Adevъrul aratъ drept proѥes verbal kipul lui Arpagon, al boierului una ku prinçii, ku grafii şi ku toţi evgenişii: kà persoanъ kollektivъ şi apokalyptikъ, resumъ în sine tot Ciokoismul vekiu dela primul

www.dacoromanica.ro

Ciokoiu şi Fanariot pînъ la чel din urmъ din чiokoii veki].

Adevĕrul [începênd judikata].

Kare din Domnia-voastrъ sunt părţile akkusъtoare? чine trage la judikatъ? Domnia-ta, doamne Mirчeo?

Mircea.

Ba nu, Doamne Adevъr. Eu şi partea de proprietari pe kari îi represent trъiam în paчe ku chreştinii de pe moşiele noastre. Noi nu tragem pe nimeni la judikatъ; alţii, Dumnealor ne trag; şi katъ sъ venim, pentru kъ judekata este a lui Dumnezeu.

Adevĕrul.

Aveţi vre un prokurator, vre un avokat?

Boierul Mircea.

Ce sъ mai ъmblъm ku avokaţi? noi n'avem sъ înkurkъm pe nimeni, noi nu tragem pe nimeni la judikatъ.

Archon Arpagon.

Eu sunt avokatul Dumneavoastrъ; eu am venit sъ apărъr proprietatea.

Boierul Mircea.

Bine, dar чine ne attakъ proprietatea? kari sunt aчeia чe voiesk sъ ne ia moşiile? Muskalii kà în Bassarabia? Nemţii kà în Galliţia? kari ne trag în judikatъ, Dumnealor Sъtenii?

www.dacoromanica.ro

Moș Soare.

Ba noi nu sъraviĭ de noi! Noi am fost și suntem mulțumiți ku Boierii noștri. Numai, fiind kъ suntem la lok de judikatъ, mъ rog de iertare, Ciokoii și Arendașii ne kam pișkъ.

Adevĕrul.

Aveți vre un avokat.

Moș Soare.

Unde ne dъ noъ mъna sъ plъtim la avokați? Kù voica Dumneavoastrъ n'avem nivi un avokat.

Munsiu Rapace.

N'auziși kъ eu musiu Rapaче sunt avokatul Dumneavoastrъ? eu am venit sъ apъr Opinka, și eu ku fulgerile Dreptъții în mъnъ akkus pe toți proprietarii. Proprietatea este un furtișag. Sъ sviți, fraților, kъ proprietatea este un furtișag: așà a zis'o Musiu Prudon.

Moș Soare.

Dumnezeu sъ ne fereaskъ de furtișag, și sъ te lumineze spre bine, jupъn Kìrpaче! [un rîs general se prorumpe].

Moș Soare.

Mъ rog de iertъчiune, Domnilor și boierilor, poate k'am greșit; kъ deh, noi chreștinii nu suim sъ vorbim dupъ reformъ. Daka dumnealui nu se zиe nivi domn, nivi boier, nivi kokon, katъ sъ'i zik înkai ju-

www.dacoromanica.ro

рън, къчи numai aşa Kîrpaче nu'i pot zиче; avem şi noi Sътenii omenia noastrъ. Ş'apoi Dumnealui nu è aşà bътrън kà mine sъ'i zik: moş Kîrpaче. (Spektatorii rîd neînvetat')— Rîdeţi, rîdeţi, feţii mei, ka sъ v'ajungъ gluma, sъ îmbътrъniţi şi Dumneavoastrъ kà mine! sъ dea Dumnezeu sъ trъiţi zille multe, kъ mъ fъkurъţi şi pe mine sъ rîz de prostia mea! Nu vъ uitaţi la vorbele melle.

Adevĕrul.

Vorbele nu fak nimik, faptele şi inima se kautъ în aintea Adevъrului. Dumneata kum vorbeşчi, ai fъkut pe toţi sъ te priчeapъ prea bine.

Moş Soare.

Mъ rog de iertare ънsъ; eu n'am priчeput bine. Dumnealui a zis kъ è avokatul nostru .. Apoi.... fъrъ lege, fъrъ Dumnezeu!... şi spoit şi ku roşu!

Musiu Bimbirică.

Cine este aчella karle poate sъ puiъ în dubiu onorlabilitatea lui Musiu Rapaче? Daka aş zиче kъ Dumnealuì este o notabilit te publikъ în Rlomъnia, aş zиче prea puçin: Dumnealui este o чelebrilate eurlopeanъ.

Moş Soare.

Zъu Jupъne, n'am priчeput niчi o vor-

www.dacoromanica.ro

bъ; şi n'ar fi ku dreptul ka sъ'l puiъ numai de kъt ne judikat pe dube.

Musiu Bimbiricъ.

Nu, Moşule; eu am vrlut sъ zik kъ nimeni nu se poate îndoi de ninstea şi omenia Dumnealui...

Moş Soare.

Ba, ku iertъciune, noi unii ne kam îndoim; pentru kъ am pъţit multe.

Musiu Bimbiricъ.

Am vrlut sъ mai zik kъ Dumnealui è kunoskut întoatъ Eurlopa, la toţi împъrlaţii, şi în toatъ ţearra rlomъneaskъ.

Moş Soare.

O fi kunoskut pe la împъraţi; dar noi nici k'am mai auzit de numele Dumnealui.

Musiu Bimbiricъ.

Kum se poate! nu'l kunoasceţi kъnd îl kunoasce tot tîrlgul? şi toţi neguçъtorlii au dat şi tot dau la banika sъ'i apperle.— Katъ sъ daţi şi Dumneavoastrlъ Sъtenii mъkar kъte un sfanţ de om; katъ sъ veniţi ku sfanţul a'l punne pe altarlul Patrliei.

Moş Soare.

N'avem, Domnule, de unde mai dà; s'apoi noi pînъ akum n'am mai auzit de alt altar de kъt d'al Biserici, Sъ ne lъssaţi ku legea noastrъ; noi nu vrem sъ ne skimbъm legea.

154/2006

www.dacoromanica.ro

Musiu Bimbirică.

Nu è vorlba de lege; de asta vom vorlbì altъ datъ... akum am vrut sъ zik de ajutorlul ce se kuvine sъ faceţi avokatului, aprъrlъtorului Opinciei.

Musiu Rapace.

Da, moşikule, eu sunt apprъrъtorul Opinciei, şi în numele tutulor Sътenilor am venit a pledà sakra lor kausъ.

Choru de Sътëni.

Ce-o mai fi şi sakra aea de kausa? ce-o mai dà pe bieţii Chreştini?... Aştia înjurъ pe nemţeşte! kam seamъnъ a *sacramente* şi *sacresti*.

Adevërul.

Sъ se fakъ tъcere. Sъ terminъm ku întrebare prъţilor akkusъtoare. — Iar Dumneata ce mandat ai? *(kъtre Arpagon)*

Archon Arpagón.

Eu în numele tutulor proprietarilor, am venit sъ diafendefsesk aceasta mare ypothesis a Proprietъţii.

Boierul Mirceu.

Sъ ne iertaţi, boierilor; noi proprietarii delà ţearrъ, nu ne-am învъţat ъnkъ a ne da pъrul pe mъna Tъrigrъdenilor niti a ne luà dupъ sfatul Kokinţilor. Noi nu putem sъ ne încredinţъm stъrile ka sъ le apprъraţi dumneavoastrъ. Am auzit, kъ vreţi

www.dacoromanica.ro

съ goniți pe bieții chreștini de pe moșii, și s'adduceți sate de Nemți.

Archon Arpagon.

Daka Dumneavoastrъ nu vъ kunoaște interesul, îl kunoaștem noi; și daka nu voiți sъ vъ apprъțați, noi katъ sъ ne apprъțъm; kъci am intrat în datorii; kyvernisealъ nu mai avem și katъ sъ ne vindem moșiele la cei ce ne dau mai mult și sъ le skъpъm dela d'alde Dumnealor (aratъ pe Musiu Rapace). Noi katъ sъ ne pledъm kausa.

Adevĕrul.

Luați ъnsъ a minte kъ și unii și alții ați frъmъntat țearra, și kъ aveți a pledà înaintea Adevъrului și a Legilor. — (kътre Musiu Rapace) Vorbește Dumneata mai 'nainte, pentru kъ ești primul akkusator. Aratъ'ți titlurile: Ai vre un mandat de unde-va? Sътenii datu-ți-au vre o împuterniire?

Musiu Rapace,

Mandatul meu este dela Dumnezeu mai 'nainte d'avenì pe lume spre a fi *defensorul* celor împilați.

Adevĕrul.

Adineaorea ъnsъ ai zis kъ Dumnezeu este o ficțiŏ. Charakterul Dumitalle s'a imprimat dejà pe tablele Timpului, ce au devenit proprietatea Adevъrului. Minutele trekute nu se mai pot înturnà. Lumea te

www.dacoromanica.ro

ikunoaşte deja. Historia te va deskrie. Numele lui Dumnezeu nu'l mai addue în ainte.

Musiu Rapace.

In aintea Adevărului ănsă, kănd Adevărul presidă, nu poate vine-va susţinne kausa vellui împilat şi assuprit, şi ănsuşi daka avesta nu'i dă sau nu poate a'i dà vre o împuternicire?

Adevĕrul.

Fiă vine poate vorbì în aintea Adevărului, şi ănsuşi Minciunea. Nimului nu i se refusă vorba, kăci din vorbă se kunoaşte adesea Adevărul. Nimeni nu se kondamnă nejudikat. Vorbesce ka să putem judikà.

Musiu Rapace.

Astăzi este libertate şi egalitate. In numele dar al Libertăţii şi al Egalităţii, şi al *Konvenciunei* kare vere şi obligă pe toţi prin apte solanele spre a îmbunătăţì soartea săteanului, viu a arătà şi a demonstrà, şi a învederà kă săteanul este om liber, şi cetăţean liber; şi kà om liber are drept a possede şi el în patria lui atăta pămănt kăt possed toţi trîntorii.— Ku dreptul este, o prea auguste tribunal, kà oamenii trekutului, nisce reakţionari şi tombateri, şi konservatori să aibă ku miele şi ku zecile de mii de pogoane şi noi kari suntem de par-

www.dacoromanica.ro

titul nъчiunal, (dupъ kum numele şi aptele noastre o învedereazъ) noi toţi fiii Libertъţii, oamenii Viitorului sъ nu avem dinpreunъ ku Opinka nìvi un kolţ de pъmъnt?..

O! Dumne...

Adevĕrul.

Stъi! iar kutezi a profanà numele чellui Prea înalt. — Spunne kъte ai în aintea judikъţi; şi de чelle sъnte nu te attinge.

Musiu Rapace.

Kum se poate sufferì aчeastъ injustiţie a proprietarilor assupra malerosilor proletari? ъnsuşi Christos fiiul Marıei, s'a nъskut kà чel dupъ urmъ proletar în iesle....

Adevĕrul.

Christu Mъntuitorul lumii este Dumnezeul чellor kredinчioşi. Dumeata ai zis kъ nu vrei sъ aibi nìvi o kredinţъ. Addo alte argumente: urmeazъ'ţi pledoria dupъ charakterul чe ai.

Musiu Rapace.

Voiu sъ zik kъ Sъteanul roman è proletar, kъ n'are unde sъ'şi pleчe kapul, kъ bordeiul lui seamъnъ a moşoroiu, a vizunie, a koчinъ,— Aчeasta a demonstrat'ol marele bъrbat kare a skris nemuritòarea operъ *Question économique.* Romъnul è deskulţ, gol, ku pъrul vîlvoiu; ast-fel ese din gaura sa; strъinii se întreabъ daka aчea iasmъ aчea *fantomă* este un om. Ast-

www.dacoromanica.ro

fel ese din gaura sa, şi tremurъ de frig, ţipъ de foame, în *elepciuni* el n'are drept *eleptiv* nici *direpte* nici *indirepte*. Eu demonstrъluesk prin apte, şi vъ vorbesk pe *onorul* meu. Uite-se fiъ-ţine la sъteanul roman, şi sъ puie mъinile la oki,

Si urlă lașitate. Rușine vai! voiu eu
Să 'mi păngărescu în spurcuri barbă și părul meu!...

Pentru ce ъnsъ *mes accents prophetiques* sъ strige ka în pustie? — Sъ adduчem de façъ înaintea judekъţii artikole de legi (stъ şi punne okii în sus şi înkruцişazъ mъinile, ka şi kum ar' voì sъ'şi addukъ a minte ceva; apoi puind mъna la frunte înчepe) — Artikolul 260 de mii patru sute şi atъtea din Kondika.... (suiţi Dumneavoastrъ) a Engliterrei, la paragraful împъrţirii pъmъntului.— Artikolul 583 de mii şi atъtea din kondika egalitarъ a Françeì.— Legea agrarie din timpii strъmoşului nostru Romiulius чel vestit în resboaie,

Procurorul.

Nu faчe anachronismi, Domnule, şi n'adduce înainte kodiчi şi artikole чe n'au existat.

Musiu Rapace

(fъkъnduse kъ n'aude, kontinuie)

Celle hotъrîte şi deцise, şi konsakrate şi sankţionate în kondika *sivilă* în nemuritorul Brumar dupъ santansa Septam-

www.dacoromanica.ro

brisorilor.— Şi atъtea şi atъtea artikole şi legi întregi, proklamate de dreptul gintelor, dupъ dreptul natural şi positiv (pentru kъ eu vorbesk lukruri positive); toate kondiţele umane şi divine чer kà чel puţin sъ se dea kъte 25 de pogoane fiъ-kъruia sъtean din чelle 50 чe le-am prometarisit..... sunt akum kъţi-va anni, kъnd s'a inogurat aчestъ epochъ de libertate, de egalitate şi de feriчire generale. O чer aчeasta ku legile în mъnъ, k'apoi un potop, un deluviu, un kataklism uriaş, чyklopean, tiranian và înghiţi lumea în laşetatea, în orgiele fiilor чellor vitrigi ai pъmъntului.....

(Musiu Rapaчe se faчe kъ ţi vine rъu de multul simtiment; kumъtrusъu musiu Bimbirikъ ţi offere un pachar cu apъ ku zahar şi ţi ziчe):

Brlavo, brlavissimo!

Fino, finissimo!

Musiu Rapace kontinuъ:

Unde este, te konjur, o prea auguste Adevъr, egalitatea kъnd unul se îmbuibъ şi altul n'are чe mъnkà? kъnd unul are zeчi de mii de pogoane şi altul niчi unul? Cer dar, iar o mai repeţ, dupъ toalъ jusliţia şi dupъ toate artikolele şi punturile чe am *sitarisit* ka ku o orъ mai 'nainte sъ se împarţъ moşiele. De чe sъ nu risipim diskreditul şi neodihna în kare se aflъ ţarra

www.dacoromanica.ro

în aşteptarea neregulării acestei cestiuni? de ce să nu ne arătăm franchii şi *loaiali* în aintea năcinei? Mi se va respunde că nu este timpul. Eu respunz iară că tot d'auna este timpul de a înfrieta un rău cu o oră mai 'nainte. De ce să nu ne folosim de okkasia artikolului 46, al..,

Adevĕrul.

Ai zis că esti Roşu. Artikolul 46 nu poate fi un argument la pretenţiunile Roşiilor de a împărţi proprietăţile, Ce este d'amestik între Monarchi şi nei Roşii?

Musiu Rapace.

Ka Adevăr kată să știi toate....

(Adevărul se akkopere ku un văl şi Musiu Rapace văzând tăcerea Adevărului, ia un aer ku totul theatral şi impertinent, şi ku pumnul avântat ka şi kum ar răpezì fulgerile elokuinţei, se întoarce kătre Archon Arpagon şi kătre boierul Mirtea)

Vă jur înaintea augustului tribunal, în aintea Romaniei întrege, şi kiem de marturi, la marele şi solanelul meu jurămînt, pe toţi strămoşii noştri, dela *Romiulius* pînă la Trajan, şi dela Trajan pînă la Radu Negru, şi dela Radu Negru şi Mirtea pînă la Stefan tel mare şi Michaiu Bravul; Umbrelele lor stau de faţă şi kată la strănepoţii lor...

www.dacoromanica.ro

Procurorul.

Ce ammestiui reposaţiii în asssemenea interese partikolare?

Musiu Rapace (kontiuue fъkъnduse kъ n'aude) *Aptele* voastre sunt inumane, nelegiuite, blestemate, afurisite, apte krimina·le..... Dreptatea *eternellă* ţine paloşul assupra kapului vostru kondamnat deja de Fraţii nostri.... Voi sunteţi oamenii trekutului, nisue reakţionari, nisue Boieri, nisue bogaţi; şi s'au dus timpul bogaţilor, s'a dus timpii boierilor, o pui de aristokraţi ue sunteţi voi, suenele Galiţiei vъ aşteaptъ, Şioiu şioiu şi iar şioiu şi skîrrrrşşşşşnirea dinţilor vъ aşteaptъ la pragul porţilor voastre o korbilor, o kukuvai, şi bufniţe ai omenirii, o joimъriţe şi stafiii, şi strigoi, şi vîrkolaui! O erъ nuoъ palengenesikъ şi epopeikъ va faiue a resъrî o aurorъ roşie, o aurorъ a noastrъ a Roşşşiilor ue are sъ zimbeaskъ lumii ku dinţi de mъrgъritar şi ku buze de trandafir..., (popolul rîde) Da, aşà. nu rîdeţi niui voi uei proşti, niui uei kondamnaţi, morminte spoite pe din afarъ ue sunteţi voi! ora voastrъ a sunat: şiooiu şi iar şioiu va kurge de sъnge şi se va rostogolì şi va trosnì, şi va plesnì, şi va poknì, şi va spumegà, şi va tunà şi va fulgerà şi va trъsnì, din kap în kap, din gît în gît, din burtъ 'n burtъ ... Iadul, infernul, tartarul,

www.dacoromanica.ro

nu ѵel skornit de kъlugъri, ѵi ѵel real ѵel material, ѵel preparat de Fraţii nostrii, tartarul aѵella stъ dejà ku gura kъskatъ, fokuri de pъkurъ, de rîşinъ, şi de smoalъ, fokuri de silitrъ şi de puѵioasъ, plumb topit vъ aştepptъ. Moşieţe şi toate averile katъ sъ se împartъ: am *prometat'o* aѵeasta ънkъ dela 1848 de pe kъmpul Libertъţii.... (ingenuukie ku kompocţiъ), Libertate! o maikъ Libertate! askultъ pe fiiul tъu, pe fiiul Muselor, ş'al lui Apollon, pe... martyrul, (se întoar e kътre Moş Soare şi kътre popol.

Da, fraţilor, n'aveţi pusѵi, aveţi topoare şi koase;— v'aveţi koase şi topoare, aveţi ѵiomege,— n'aveţi ѵiomege, aveţi braţe şi pumni, Eu un kopil am; îl iau de piuoare şi ku dъnsul învîrtindu'l în aer, merg în aintea voastrъ, ku dъnsul voiu dà şi'l voiu uѵride şi'i voiu sdrobì kapul de kapul Filisteilor de Aristokraţi.

Moş Soare şi toţi Sъtenii.

Ba sъ ne feriaskъ Dumnezpu sъ mai vedem şi ast fel de zille! Lъsaţi-ne în paѵe, Domnilor; Jupъnilor, de asta ne-aţi kiemat aѵi? de asta ne-aţi tras la judikatъ? Vorbe de oameni sdraveni sunt astea? Hei sъrakul bietul kopil! Aştia par' k'ar fi netoţi, par' kъ n'ar fi chreştini!— Aideţi în kolo, doamne Mirѵeo! aideţi în kolo chreştinilor,

www.dacoromanica.ro

(Popolul începe a se retrage strigând; aideți în kolo)!

Musiu Rapace și *Archon Arpagon* (d'odată)

Protestăm! kată să stea popolul, să stea la ſudikată. Să le dea bițe să stea!

Archon Arpagon.

Aștia sunt mojici, sunt Romăni! și Mircea alla è un țiokoiu dela țeară.

Musiu Rapace.

Sunt nisțe proletari fără simțire, fără judikată, n'au suk de viață în ei și țiokoi iul alla è un tombatera; (kătre kumătrușău)

Nu'i lăsa, dă de suire fraților propagandiști să agite massele; fraților poeți să kânte, Poeții de schoala noastră fak astăzi la minuni;

Adevĕrul se deskopere.

Lumea să taką, și să askulte ânkă, judikata nu s'a terminat. Din vorbele și faptele fiă-kăruia se kunoaște dreptatea,

Musiu Rapace (kătre kumătrușău)

Nu 'ți a plăkut al meu *improvisasion*? Bufadele melle au fost sublime! 'și au dat effektul. Kând è șik la vorbă, è totul.

Cumătru.

Și tu esți marle
Și eu sunt tarle
Brlavo și tie!
Brlavo și mie!

www.dacoromanica.ro

Musiu Rapace.

Mai avem o auguste Adevăr; Pledoaria noastră kată a se terminà prin nisce ymnuri ce au a închide porțele lumei trekute si a deskide alle cellei viitoare. Să kănte poeții, să kănte bardii Romăniei, să vatiçine profeții.

Poetul urlător.

Rușine și vai voă, o oămeni kumpărați
Ce'n ori kare moçirlă kà bivoli vă'ntinați!
Adoratori nemerniçi de ori ce stăpănire,
Potopotonate blesne d'okară lingușire
Dar streangu vă așteaptă, mișei! v'oiu face eu!
V'oiu înfer rà în frunte ku aprinsul...versul meu.
Inkinătorii de idoli, și luzi Iskarioți
Și prekupeți de sănge al sființilor patrioți.
Nu vom vedea o dată, o popol suveran,
Gemănd sub a ta ghiară tot neamul de tyran?
Uitați-vă kă nu è o mănă nentinată
In tîrgurile publiçi în lumea desfrănată
Și urla *lașetatea*, rușine vai! — voiu eu
Să'mi pîngăresk în în spurkuri, *barbà* și părul meu.
Ku statornik kălkănd, pas
Eu pe nimeni nu mai las.

Poetul zis umanitar.

Se scie fapta noastră, è faptă symbolikă
E faptă *sosialĕ* și *pálengenesicĕ*;

www.dacoromanica.ro

E lukru o datъ lukru! *trainic, esensial*
Talazul ce ne-ardikъ è *pròvidantial.*
Fraţi, fraţi întemeia-vom *imansul* panteism
Sukcessor mъrit foarte al *veclui catolcism*[1]
Ka în viitorime soç, sòçialitatea [tea
In nod ţeapъn de dragosti *cercuind* umanita-
Sъ vecinicheze în vecui o crъ epopeikъ
A lumei ce-o sъ fiъ orbitъ sentetikъ,
Ka *aptele* Frъţiei de uriaşi *aptori*
Sъ fie nъchiunale în vecii viitori.
Şioiu sъ kurgъ sъnge ka apa din Iordan:
In sъnge sъ s' boteze ast genere uman
Şi nъchiunalitatea
Sъ fakъ-umanitatea
Şi notele sъ fakъ harmonia mystikъ
Ş' eleptiva-elepchiune şi palengenesikъ.
Jos ori-ce somitate de nobili şi avuţi!
Jos ori-ce somitate de geniu, de virtuţi!
Moravuri jos ku totul, sciinţe şi talent
Jos toatъ somitatea de spirit eminent!
Trъiaskъ Libertatea!
Trъiaskъ Egalitatea!
(Chorul spoiţilor cu roşu)
Trъiaskъ Libertatea
Trъiaskъ Egalitatea
Jos toatъ somitatea de spirit eminent
Moravuri jos ku totul, sciinţe şi talent!
Jos ori-ce somitate de geniu de virtuţi
Egali sъ fim ku toţii, o popole de Bruţi!

1 Citesce vechiul catholcism.

www.dacoromanica.ro

[Pe kînd poeții deklamъ, chorul strengъrimii kъntъ și danțъ Judani ce vъnd gazette appar, și toți dъnțuitori își iau în chiote kъte una și o vîntullъ în aer kà un stindard: unii își fak apoi kъciuli țuțuiete dintr'însele, alții le pun pe pept ka nisce table, alții le akkatъ ku ace la spatele altora; unii le gъuresku și fak masce dintr'ъnsele, alții fak pleskъitoare. Gazettele acestea sunt Tîntari, Spiridușî, Nikiperui, Artage, Kodițe d'ale Drakului. — Pe Romъnul subliniat îl punu în proțap kà un baiarak.— Iar repetъ ku toții:]

Jos, ori-ce somitate!
Trъiaskъ Libertatea!
Trъiaskъ-Egalitatea!

(Urlete aeriene, și un kъntek diabolik se aude ce respunde la vorba *egalitate).*

Chor de Draci kà în prezioa Diluviului.

Ha! ha! ha! ha! ha!
Ce mai 'galità!
Galità de Draci
Frați de vîrkelarii
Șioiu și șioiu
De morți mosoroiu...
Ha! ha! ha! ha! ha!
Moarte-apoi va stà;
Puçin va 'nvetà....
Pe derîmъ turi,

www.dacoromanica.ro

Peste surpъturi
Alți чiokoi mai nuoi.
Mai vredniчi de noi.
Sub legi d'alle nuoi
Se vor mai prъsi,
Se vor îmmulți
O datъ чikoi!
Dravi împeliцați
Toți ka nisчe frați!
O чe mai чiokoi!
O datъ чiokoi!
Aste pripъșiri
Vor nasчe peiri.
Pъkate mai nuoi
Nuoi nelegiuiri.
Sъ ne bukurъm!
Sъ ne lъudъm!
Knutul va domni
Pe toți va robi
Si'i va nivilà
La egalità,....
Ha! ha! ha! ha! ha!
Ce mai galità!
Krrriîî, pok, pleak.
'Galità de fleak!
Krrriîî, pliчi, trrrooo!
Galita!... — koko!

Moș Soarę și mai mulți Sъteni.
Par kъ trek lellele pe sus! чine sчie pe

www.dacoromanica.ro

ине vor mai skilavì! Unigule krunea Draче! че ne mai mirъm? uitativъ kum au poчit şi au skimonosit pe astia [aratъ la Roşii ku Gazetele în kap.] Astia nu'i auzirъţi kъ par'kъ kъntà Moşului de brъzaie; uite'i kum ъmblъ şi kum kalkъ, şi kum se skъlìmbъ, de че vor fi spoiţi ku boziu pe obraz ka sъ fie roşii?

Adevĕrul [kъtre spoiţi ku roşu.]

De ajuns! de ajuns, o preoţi ai lui Baal şi Astaroth! Saturnalele voastre sunt horbili, liчenţa è prea mare! şi че avea чinevà sъ se aştepte dela oameni че singuri îşi dau nume infernali, че singuri se dekoarъ ku koarnele Diavolului, dela oameni înaintea kъrora Viчiul şi Krima trek de kualitъţi şi merite; iar Talentul şi Virtutea sunt proskrise? De ajuns, o svìnturatъ ginte! — De ajuns! mai vìrtos voi, Duhuri rъtъчite şi sperjure! — Inapoi Satanà ku toţi ъngerii tъi! [Duhurile infernali dispar, ţipetele stridenţi şi diskorde se perd în depъrtare. — înчepe a se auzì o harmonie angelikъ. O luminъ se revarsъ peste toate massele.]

Chorul angelilor.

Sъnt! sъnt! sъnt! este Domnul al Puterii!
De trei ori sъnt è Domnul Provederii!
Intre чei de sus lui Iehova glorie!
Paче 'ntre Romъni, чellor buni viktorie!

www.dacoromanica.ro

Ku noi fii Doamne, Domnul al Puterilor,
Prinea dъ la toţi, Doamne al Averilor.

Cellor marì klementъ,
Cellor miui blъndeţe,
L'avuţi charitate,
La sъraui Virtute,
Vъduvei kredintъ,
Verginii kandoare,
Patria drept mama
Mikului orfan;
Repaos şi paie,
Linъ konsuiintъ
Dъ uellui bъtrъn;
Iar pentru juneţe,
A ta Presuiintъ
Reverse suiinţe,
Arte kreatoare,
Cherubi ku oki mulţi
Fokuri de viatъ,
Spre a întъrì Mintea
A 'ntъrì şi Corpul,
Inima 'nkъlzind.
Kursieri de fulger
Kъi rъpezi, tunъnde
Uneaskъ în paie
Resъrit ku-Appusuri;
Nordului luminъ
Fakъ sъ resaie:
Fokul Charitъtii,

www.dacoromanica.ro

Fokul Libertъţii
Sъ topeaskъ ghiaça
Ghiaça Tyranniei.—
Punturile Cruчii
Punturi kardinale
Aibъ d'al lor чentru,
Centru de unire
Inima lui CHRISTU!
Sъnt! Sъnt! Sъnt este Domnul al Puterii!
De trei ori Sъnt è Domnul Provederii!
Intre чei de sus lui Iechovà Glorie!
Paчe 'ntre Romъui, чellor buni viktorie!

—

(Dupъ o extase a tutulor, Adevъrul întinde mъna şi dupъ un semnu, se trage o kortinъ şi akkopere Tribunalul întreg.— Cei din afarъ dupъ extase înчep a se uità unul la altul, şi la lumina чea mare, mulţi din чei spoiţi ku roşu vъd tot hidosul falselor prinчipe alle kapilor lor, şi mai vîrtos toate interesele meskine se vъd pe façъ. Musiu Rapaчe şi konsorţi se vъd mài isolaţi.

www.dacoromanica.ro

ACTUL II.

SCENA I.

Musiu Rapace si Musiu Bimbirica.

Musiu Rapace

Ne au lъssat trъdъtorii! nu mъ aştep-tam la aceasta; nu è dar altъ speranţъ de kît sъ ne fecem una ku dresuiţii aştia; katъ sъ ne înţellegem ku Arpagon sъ ne fa-cem trebile printr'ънşii; şi la urmъ va în cellà cine va fi mai dibaciu.

Musiu Bimbirică.

De minune! ideea îţi este din celle mai ferlicite, Ş'apoi nu se kuvine a uità kъ noi ku toţi ai lui Arpagon am fost şi suntem numai nisce rivali, nu ънsъ şi inemicii. Suii prlea bine kъ dela 1848 la un stъpъn serl-vim ku toţii, şi acelleaşi instrukţiuni avem, Ce face într'o arlmatъ kъnd unii se bat în linie şi alţii kъllare da başi-buzuci? kъnd unii sunt în aktivitate şi alţii în rleservъ? Pînъ se terhminъ kampania, la toţi le vine rlъndul de a'şi împlini datorlia sau de a'şi juka rlolul. Katъ sъ ne înţellegem ku Arl-pagon. *Musiu Rapace.*

Ş'apoi pînъ kъnd avem a ne judikà la acest tribunal!— Ce blestematъ idee şi la acel tilhar de Prokuror sъ ne tradukъ în judikatъ înaintea Adevъrului, a trei ko-dicı şi a datinelor tъrrei de kъnd ku mo-şii veki!

www.dacoromanica.ro

Musiu Bimbirică.

Nu! kasъ trliumfъm katъ sъ akkoperlim, sъ înnekъm Adevъrlul. Minciunea, kalomnia, assuprlirea, intrliga, kabala è forţa noastrъ. Turburъ, turburlъ, turburlъ, daka vrei sъ'ţi faci trleaba; katъ ku ori-ce preţ sъ desfiinţъm tribunalul acesta. Paktul cel vekiu katъ a se desfiinţà, nici unul din kodicii veki sъ nu mai fiъ în vigoarle.

Musiu Rapace,

Katъ sъ ne vedem nas în nas ku Arpagon, sъ le spunem pe faţъ. — Aidem la dъnşii unde sunt traşi pînъ vom fi din nuou kiemaţi înaintea judikъţii.

SCENA II.

Arpagon, Jupuiescul.

Arpagon (preъmblъndu-se pe gъnduri)

Ce zici, kum îţi par lukrurile, frъţioare? Nu 'mi au plъkut nici de kum grimazurile nici alle presidentului şi judekъtorilor, nici alle ciokoilor allora dela ţearrъ şi alle mojicilor de Rumъni kъnd ni s'a luat takriru atъt mie kъt şi deskreeratului alla de Rapace.— Ai nostri iar sunt nisce gugumani, stau ka muţii, şi n'au nici c energie. — Nebunii înkai, au kuragiu, dau înainte, riskъ tot; şi au toatъ unirea şi energia apelpisiţilor. Ku dъnşii am face bunъ treabъ.

Jupuiescul.

Mie 'mi a venit dela început sъ'ţi zik ka sъ nu'i asprim, şi sъ ne slujim ku nebunii

www.dacoromanica.ro

kà vînъtorii buni ku ogari rъpezi. Alle politiчei le sчii; și de unde luъm noi *extrucțiile* de akolo le iau și ei. A le faчe pedikъ, este a kontrarià politika kъrii slujim ku toții, Ș'apoi nu se kuvine a kъtà la vorbele lor, la înjurъturele чe ne dau pringazete. Așà se чeartъ și se înjurъ partitele, ș'apoi kъnd politika o чere își dau mъna. Și unde o fi sъ fiъ, sчii vorba чe zice: nu te uità la kъine, чi la al kui è kъinele. .. M'ai priчeput?

Arpagon.

De minune! Katъ sъ ne dъm mъna ku nebunii, kъ alt-fel iar remъnem ku afurisitele aчellea de drepturi și datorii reчiproчe. Nu ș'чiu kum au fost și reposații aia de Brъnkoveanul, Bъleanul, și Stefan Bъlъчeanul чe au alkъtuit Regulamentul kъ s'au ținut de datinele veki ku klaka, ș'au pus în Regulament drepturi și datorii reчiproчe! Auzi reчiproчe! Hei! de ar fi zis drepturi numai la noi Poprietarii, și datorii numai la mojiчi, vedeam și eu kъ è ku dreptate! Adikъ, Dumnezen sъ'i ierte! dar prea au ținut ku opinkarii! Nu, frъțioare, fъrъ nebuni, fъrъ Roșii nu faчem treabъ. — Katъ sъ ne duчem la dъnșii, sъ le faчem noi *avanse* kъ așa vine *kè is tin politikin*, Noi suntem boieri mari și ei nisчe pui de чiokoiași: kъnd or vedea kъ le faчem noi a-

www.dacoromanica.ro

vanse or sъ easъ din pellea lor, şi faчem tot.— Aidem pînъ mai ţine aчeastъ înчetare. (Plekъnd, se întъlnesk ku Musiu Rapaчe şi Musiu Bimbirikъ în pept)

SCENA IV.

Cei de sus, Musiu Rapace şi Musiu Bimbirică.

Musiu Rapace.

Parbleu! Bine am zis kъ trebuie sъ ne чioknim nas în nas! (se uitъ la Arpagon, îl mъsoarъ de sus pînъ jos ku un aer semnifikativ de înţellegere — Arpagon surrîde şi pune mъna în brîu. Musiu Rapaчe se uitъ apoi la Bimbirikъ şi aratъ ku kapul la Arpagon.— Arpagon se uitъ la Jupuieskul şi aratъ ku kapul la Musiu Rapaчe)

Musiu Rapace.

Ha! ha! ha! ha!

Archon Arpagon.

Hi! hi! hi! hi!

(Kъte patru rîd şi se ţin ku mъna de inimъ) *Musiu Rapace.*

Vezi aşà te voiu — kokot!

Archon Arpagon.

Apoi nu'mi spui, frъţioare?— kokot! vino sъ te sъrut. (se îmbrъţişazъ).

Musiu Rapace.

Daka n'o fi şi asta frъţie, apoi nu sцiu kare Draku a mai fi!

Archon Arpagon.

Kъrdъşie mare!

www.dacoromanica.ro

Musiu Bimbirică.

Sufflenger!

Jupuescul.

Fok şi inimъ albastrъ!

Archon Arpagon.

Vino sъ te mai sъrut, frъţioare, kъ m'ai priчeput.

Musiu Rapace.

Hei! sъ le punem pe tapet toate pe façъ; îşi au şi dravii sinчeritatea lor; dar noi nisчe ъngeri? mai vîrtos kà Dumneata, Archon Arpagon!

Arpagon.

Şi mai vîrtos kà Dumneata, Musiu Rapaчe, ku figura asta frumoasъ, ku okii aştia fandakteroşi! Au şi înчeput sъ'ţi resarъ nisчe raze din kap kà şi nisчe koarne! De чe n'am o oglindъ? — Dar nu faчe nimik. Sъ trъiaskъ Kodiţa Drakului!

Musiu Rapace.

Sъ trъiaskъ Nikiperчea kъ te-a înkondeiat de minune. — Ast-fel de herou, ast-fel de poet.

Archon Arpagon.

Pe façъ dar toate kà nisчe ъngeri: kъnd è un kokot la mijlok, nu mai înkape kikiţe. Ku toate kъ sunteţi kam ai drъkuţului voi!... A skuipat Draku şi v'a fъkut.

Musiu Rapace.

Ba nu, de astъ datъ, *ma parole d'hon-*

www.dacoromanica.ro

neur katъ sъ fim franчi şi sinчeri, kъчi perikolul este kommun şi voi şi noi suntem perduţi: massele au înчeput a se desmetiчì. Afurisitul alla de Adevъr, şi tîlharul alla de Procuror ne au strikat toatъ treaba

Arpagon.

Ce sъ faчem darъ?

Mesiu Rapace.

Ce sъ faчem? — Este rîndul vostru akum Noi am turburat, am turburat apa. Rîndul vostru este akum d'a prinde pesчele ş'apoi sъ'l împъrţim ku toţii. Bine aţi apukat'o kъ v'aţi fъkut adikъ apprъrъtori ai proprietъţii, pe kъnd noi o attakъm. Daka noi nu speriam pe tombaterii aia dela Ţearъ, kum erà ei sъ se dea în braçele voastre? Fъчeţivъ darъ kъ îi apprъraţi, kъ apprъraţi, proprietatea. Pînъ akum aţi fost mai marii lor dupъ privileghiuri; şi le arunkaţi şi lor kъte un os de zapчilîk şi de semeşie. Ei munчea, şi voi mъnkaţi bunul ţъrrei de pe şaltea. Akum s'au dus privileghiele; akum e timpul dibъчiei. Faчeţi'i akum sъ rъmъie ku gura kъskatъ la voi, krezъndu-vъ de apprъrъtori ai Proprietъţii, şi ast fel sъ vъ roage ei a vъ împinge înainte ka sъ le fiţi tot sfъrъni, tot mai mari, şi ei tot sъ lingъ numai kъte un os. Nu vedeţi kum faчem noi la ai nostri? îi învîrtim pe degit, şi le dъm чe niчi pe arъ nu kurge.

www.dacoromanica.ro

Arpagon.

Aşa am şi fъkut, daka este sъ le spunem pe faţъ. Imi plaче kъ înţelegeţi lukrurile ka şi noi, şi kъ ne-aţi înţelles. Nu krede ъnsъ kъ şi noi nu v'am înţelles şi kъt aţi fost în streinътate kъ luaţi extruktiile tot de unde le luъm şi noi, şi akum dekъnd sunteţi înţearrъ. Hei! чine mai suntem şi noi!

Musiu Rapace.

Feliori de...

Arpagon.

Hei! kà şi voi.

Jupuiescul.

La un stъrpъn slujim ku toţii. Dupъ stъrpъn şi slugile. Numai kam de mult sunteţi numai voi în kiverniseal'ъ. Sъ ne kam vie rъndul şi noъ.

Musiu Rapace.

Am fost şi kam mulţi partitul nъчiunal: a acătat sъ'şi fakъ toţi rъndul.

Jupuiescu.

Prea ne-aţi dat ъnsъ prin tъrbъчeal'ъ! şi se kuvenea sъ v'adduчeţi à minte kъ tot la un stъrpъn slujim.

Musiu Rapace.

Taчi! numai vorbi de stъrpъn, kъ akum è timpul, è moda libertъţii.

Arpagon.

Find kъ è timpul libertъţii, sчiiчe ne-am

www.dacoromanica.ro

gъndit despre proprietate? Sъ proklamъm liber *absolut* pe proprietar pe pъmъntul lui şi liber *absolut* pe sъtean pe braçele lui; ş'apoi lasъ'i; s'or sъturà şi unii şi alţii de libertate!

Musiu Ràpace.

Kà че fel adikъ? [fъkъnd ku okiul la Musiu Binbirikъ.]

Arpagon.

Hei! nu te mai faчe kъ nu priчepi. — Ka че fel? Dai binişor în puterea legii pe Rumъn depe moşie afarъ, şi împli moşiele de strъini, de Nemţi mai vîrtos. Nemţii adduk kultura moşiilor, şi ku aчeastъ kreditul, bani, şi ku aчeasta ziчem şi la prostii ъia speriaţii dela ţarъ, kъ îi skъrъm adikъ de voi, kътkъunilor, че staţi sъ înghiţiţi moşiile pe gurъ şi sъ le skoateţi pe la чeafъ.

Musiu Rapace.

Bine, dar Nemţii, şчii kъ sunt kam nemţi, ku degetul în gurъ; de unde la dъnşii bani?

Arpagon.

Sчii kъ esчi nostim! De unde bani? de la marafeturile lor, dela Ciokoi dela ţarъ şi dela nevestele lor. Vin de se înavuţesk iar din spinarea Rumъnilor, şi ne dau noъ banii vînzъndule moşiele ku preţu. Ce sъ faчem? nu vezi kъ ai nostri au mo-

www.dacoromanica.ro

fluzit mai toți, și katъ sъ ne ținem to igemonikon, sau dekorul, kum zиeți voi iuzkiuzarii.

Jupuiescu.

Frumos! sokoteala e fъkътъ de minune d'akasъ! kъ, pe d'oparte adduиem pe Rumъn sъ ne deakът vom voi noi, și pe de alta kъ adduиem pe Nemți kà kumpъrътori și proprietari; ne dau prețul moșielor și ne immulțim alliații. Pînъ attunиi ънsъ иe faиi Rumъnilor, daka s'ar skula ku toții, și ar împlea pъdurile, și apoi kъnd unii ka d'alde Dumnealor [aratъ la Rapaиe rîzind] s'or punne în kapul lor și ne-or faиe o zaverъ?

Arpagon [se uitъ la Rapaиe surrъzъnd].

Numai ъsta mъ înțellege, frate Jupueskule; d'o fi sъ se fakъ vre o zaverъ, tot noi suntem kъllare...., Nu e așà Nene Rapaиe? Sиii dumneata alle kui trebi faиem.... Unde ai vъzut în vre o zaverъ sъ paț vre un boier Konstantinopolitean иeva. Tot pe spatele Romъnilor se deskarkъ. Murit'a vre unul din ai nostri kari au organisat zavera la 1821? Tot иiokoi dela țerra s'au mъиellъrit, și tot Domnu Tudor a plъtit ku pellea. Pъțit'a иeva иei kari au organisat historia dela Brъila? Tot Sîrbotei au împlut oknele; și kapitanul lor askuns a șezat pe saltea. — Pъțit'a иeva иei kari au

www.dacoromanica.ro

klovit trebile la 48. La Jikniţъ? perdutau-ei чeva? nu vezi kъ tot ei au eşit d'asupra, şi în Moldova şi aчi? Tot чiokoi dela ţarъ, tot logiotatii aia şi tot marţafoi de mъrgellari şi toptangii au împlut alle înkisori, şi nu mai vъd zi albъ pînъ astъzi. Ş'apoi şi mai deunъzi..! Nu vezi kъ чei ku pîrgia чe au mişkat lukrurile sunt tari şi mari, şi alţii au pъţit'o? — Noi sъ proklamarisim odatъ libertatea absolutъ a braçelor ş'apoi lassъ... Hem ne kurъţim de proprietъraşii dela ţarъ îndemnъnd pe Romъni sъ'i pisъgeaskъ, hem politiчei noastre slujim. Nu vedeţi kъ Europa ferbe. Şi pe la ţarrъ, mulţumitъDumnealor [aratъ la Musiu Rapaчe] Propaganda e şi fъkutъ?

Jupuescu.

Va sъ zikъ, dar kъ de or înghiţi Rumъnii legea чea nuoъ, suntem în kaleaskъ; de n'or înghiţi-o suntem kъllare. Vezi asta va sъ zikъ politikъ!

Musiu Rapace.

Asta va sъ zikъ jok de meşter: *au roi et à la reine.*

Jupuescu.

Ce va sъ zikъ asta?

Musiu Rapace

Va sъ zikъ; kapul or inima; în ţeaръ or în spъnzurъtoare.

www.dacoromanica.ro

Jupuescul.

De minune! voiu ş҃uiţi multe dracilor! Pъrinţii nostri era prosti, gugumeni pe lъngъ voi.

Musiu Rapace.

Pe lukru akum. — Ce-aveţi de kъnd sъ faчeţi?

Arpagon.

Fiind kъ am intrat în dant katъ sъ jukъm, katъ sъ mъ înfъş҃işez ş҃i eu înaintea judikъţii, katъ sъ pledez ş҃i eu, kum s҃uiu eu, kausa Proprietъţii. Sъ vedem чe semne dau sekъturele allea de Mirчea ku ai sъi, katъ sъ *interesarisim* pe proprietarii mi҃i la proiektul synodului kentrikos (zik aşà ka sъ nu ne priчeapъ mulţimea) Akolo avem un om minunat.) — Ai fost de minune, nene Rapaчe, în pledoaria Dumitale. — Dar de unde le mai skoteai artikolele aчellea! Pъkat ъnsъ kъ nu te-a priчeput mulţimea· ş҃i ai kam feş҃teliţ'o — Mъ vei vedea ş҃i pe mine. Eu a sъ vorbesk kum sъ meargъ la inimъ tutulor Mirчilor, ş҃i Ispaş҃ilor, ş҃i Rъduчilor, ş҃i Panilor, ş҃i Vintililor ku tot neamul ş҃i synodia lor; am sъ'i speriu kъ voi a sъ le luaţi proprietъţile.

Musiu Rapace.

Kъ sunteţi vulpi mai veki, asta sъ s҃uie. Sъ te vъd akum.

(Se aude un klopot de kiemare, sunъ

www.dacoromanica.ro

apoi klopoţellul. Lumea se adunъ. Kortina Tribunalului se retrage. Judiĭii şi Presidentele sunt la lokul lor. Pъrţile în kontestъţiъ se aşeazъ în dreapta şi în stъnga.

SCENA V,

Toţi ĭei dela sĭena I stau de façъ.

Procurorul.

Judikata se reînĭepe. Ce ai sъ vorbesĭi şi Dumneata Archon Arpagon?

Adevĕrul;

Mai 'nainte de a înĭepe Dumnealui apprarea sau akkusarea, katъ sъ spuiu la toţi kъ dupъ kъte a vorbit Musiu Rapaĭe, proprietatea nu è niĭi într'nu perikol; kъĭi nimeni nu poate a se lua dupъ vorbele Dumnealui. Ţeara Rumъneaskъ a avut mulţi originali, şi 'ia lъsat sъ strige si sъ vorbeaskъ. Cine a pus vre o datъ vre un temeiu pe vorbele lui Manea: kъnd în toate zille striga la drum: toţi boierii sъ moarъ numai Manea sъ trъiaskъ? — N'aţi vezut kъ şi Sъtenii ъnsuşi rîdea de fokul şi entusiasmul Dumnealui? şi apoi aĭelle artikole ĭe nu exiştъ nikъiri? faptele Semtembrisorilor ĭe nu le înţellege nimeni în ţeara aĭeasta, katъ sъ fiъ ĭine-va un adevъrat bufon ka sъ le pronunţe în aintea judekъţii unei tъrri întrege. Fiţi dar pe paĭe, Archon Arpagon, kъ nu vъ ia nimeni moşiele.

www.dacoromanica.ro

Arpagon. [Kътre Jupuiesku]

'Mi a tъiat apa dela moarъ, ънsъ eu tot nu mъ *apelpisesc.* —[kътre tribunal]. Eu ънsъ sunt dator a'mi faчe datoria şi a vorbi în numele tutulor proprietarilor ka sъ se ia mъsure spre a se assigurà proprietatea. In adevъr kъ noi nu suntem din aчei ruginiţi kari ţin de чelle trekute, dar niчi nu vrem ka чine s'o skulà şъ poatъ strigà kъ pot sъ ne ia moşiiele. N'aţi auzit pe Misiu Rapaчe şi pe ai Dumnealui, kъ vor sъ dea Sътenilor kъte 25 de pogoane din 50 чe le-au *iposbesit*?

Adevĕrul şi *Judici.*

Şi чine askultъ la asemenea vorbe?

Archon Arpagon.

Askultъ prostimea, Rumъnii toţi,

Adevĕrul·

Romъnii sunt toţi proprietari fiъ-kare pe averea sa, şi чine se va lъssà ka o mъnъ pe oameni sъ viie sъ le ia şi sъ le împartъ averile?

Arpagon şi Musiu Rapace.

Sътenii sunt proletari, şi proletarii sunt mai mulţi de kъt proprietari.. şi este de temut . . . .

Adevĕrul.

În aintea Adevъrului Sъteanul roman nu se poate kalifika de proletar. Mai kurъndu, Dumneata, Musiu Rapaчe, şi чei ka

www.dacoromanica.ro

Dumneata dupъ tot kuvъntul poţi fi kalifikat de proletar, kъ n'ai kasъ, n'ai masъ şi trъiesчi din deklamaţiuni si liste de ajutoare, de kъtu sъtenii Romъni.

Arpagon.

Daka Rumъnul nu è proletar va sъ ku alte kuvinte kъ è proprietar ka noi? Frumoasъ vorbъ!

Adevërul.

Proprietar pe averi mari kà Dumneavoastrъ nu è, чi fiъ-kare pe averea sa, şi pe drepturile salle.

Arpagon,

Şi чe drepturi a avut vre o datъ Rumъnul? *Adevërul.*

Drepturile чe i le-au assigurat legile şi kari le-au sankţionat şi aprъat Boierii ţerrei, oameni de elitъ ai Romъniei, чe au avut şi minte, şi erudiţie, şi kari aveia în adevъr erà proprietari mari, kъчi mai toatъ ţearra erà a lor ka moşii, drepturi kari le-au dispreţat şi kъlkat în piчioare pъrinţii şi moşii oamenilor kà Musiu Rapaчe şi kà ai Dumitale, Archon Arpagon.

Arpagon.

Kare legi au assigurat vre o datъ drepturile Romъnilor?

Regulamentul, al treilea jude.

Sъ înчep eu, kъ eu sunt ъnkъ în vigoare, şi în puterea Codiчilor trekuţi şi datinelor

www.dacoromanica.ro

ţerrei, am assigurat, şi Proprietarilor şi Sътenilor drepturi şi datorii *reciproce.*

Arpagon (înveţ kътre Jupuieskul)

Afurisitelc de *reciproci*! de че ne-am temut n'am skъpat. Dar lassъ, 'loiu piknì şi eu unde'l doare (tare)

Archon Regulamerte, suntem în aintea Adevъrului. Ne judivi *men; omos* aflъ kъ şi Dumneata esvi judikat. Svii prea bine kъ avelle drepturi şi datorii reviprove s'au impus ku baionetta.

Jupuescu. [înveţ]

Ce favi, frъţioare! ne dai de belea; че mai vorbesvi de baionette?

Arpagon. [înveţu]

Lassъ-mъ, sviu eu че faku. Avem voie sъ vorbim de toate, nu mai turburarea sъ se fakъ.

Regulamentul.

Cu forţa şi ku frauda s'a impus numai artikolul че smulgea autonomia ţъrrei; iar celle 'lalte artikole toate s'au elaborat de boeri, sub Domnie romъneaskъ şi dupъ legile veki şi datinele ţъrrei.

Arpagon.

Alte vremi au fost p'attunvi, altele sunt akum. Akum avem konstituţiъ şi libertate; katъ sъ proklamarisim libertatea pentru toţi şi pentru bieţii Rumъni, şi pentru Proprietari; şi catъ че am kibzuit noi Boierii vei

www.dacoromanica.ro

mai liberali, kari nu ne ținem de ѵelle ѵeki și ruginite: Am zis: liber *absolut* sъ fiѣ proprietarul pe moșia sa, și liber *absolut* sъ fiѣ Romъnul pe braçele salle. Nu è bine?

Adeѵĕrul.

Absolut è numai Dumnezeu, pentru kъ este a tot-bun. Afarъ de Dumnezeu nimeni nu è absolut pe pъmъnt. Și daka ѵorbeșѵi de Libertate, pentru ѵe amesteѵi și absolutismul?

Arpagon.

Cum? Proprietarul uu este liber absolut pe mosia sa? Protestarisesk, kъ ni se attakъ proprietatea.

Adeѵĕrul.

A dà proprietarului libertate *absolută* pe moșia sa ѵa sъ zikъ a'l rekunoasѵe de suѵeran, sъ poatъ judikà, sъ poatъ tъià și spъnzurà, sъ fakъ ori-ѵe ѵa ѵoì.. Și aѵeasta libertate absolutъ n'au auut'o proprietarii niѵi în timpii ѵei mai despotiѵi. Aѵeastъ ѵoie și libertate nu o au niѵi monarchii, și de au pretins'o ѵre o datъ n'au putut sъ o exerѵite nepedepsit.

Arpagon.

Nu luați asà ѵorbele.

Adeѵĕrul.

Dumneata ai zis.

Arpagon.

Bine sъ ziѵem kъ Proprietarul n'are aѵea

www.dacoromanica.ro

libertate; dar bietul Rumъn, nu è liber absolut pe braçele salle?

Adevĕrul.

Nu! ku toate kъ te faчi kъ te-a appukat dorul de dъnsul.

Arpagon.

Kum! sъ mai munчeaskъ bietul krestin kà mai 'nainte? Vai de mine!! Doamne Adevъr, nu mъ asteptam aчeasta dela Mъria Ta!

Adevĕrul.

A munчì nu è niчi un pъkat, nu mai a munчi de bunъ voie pentru sine şi pentru ai sъi, şi pentru datoriele salle, kà sъ poatъ avea şi drepturi; iar a aveà libertate absolutъ pe braçele salle, va sъ zikъ sъ fakъ ori-чe va voì ku dъnsele, sъ fure, sъ batъ, sъ ia чiomagul, sъ uччidъ.... şi niчi o lege nu poate sъ rekunoaskъ o assemenea libertate.

Arpagon.

Apoi daka tъlmъчiţi aşà vorbele!

Adevĕrul.

Toatъ vorba îşi are înţelesurile salle înaintea Adevъrului, a Logiчei; şi чei kari predind sъ desflinţeze legile în fiinţъ, şi sъ fakъ altele nuoe, katъ sъ'şi ia bine mъsurile la vorbъ. Dumneavoastrъ învederaţi sau kъ n'aveţi niчi primele noţiuni de vorbele чe pronunţaţi; sau kъ sunteţi ku rea

www.dacoromanica.ro

kredinţъ, şi înkurkaţi lumea ku frasi şi deklamaţiuni. — Libertate absolutъ nu poate avea de kът numai Cel a tot-bun

Arpagon.

Judikata ne înkurkъ şi protestarisesk kъ este pъrtinitoare. S'au pus *lipon* ku toţii sъ ne stingъ pe noi proprietarii şi sъ robeaskъ pe bieţii Romъni. Suntem în alte vremi akum, arhontes judikъtori; s'au dus ҷelle trekute, am skъpat de trekutul aҷella de tristъ şi de neagrъ memorie. Proklamarisim ku toţii: libertate *absolută* proprietarului în moşia sa şi a Rumъnului pe braҷele salle!

Procurorul.

Daka vei mai ţinne mult, Domnule la libertatea absolutъ pe braҷe, Domniata dai probele ҷelle mai învederate kъ eşti un turburъtor din systemъ, un provokator de disordine şi anarhie. Cine poate avea libertate absolutъ pe braҷe? kъҷi nişҷe legъminte soҷiali, morali, religioase şi nevъzute ne ţin neînҷetat braҷele de a nu putea faҷe ori ҷe voim. Unde voiţi sъ ajungeţi ku aҷeste doktrine, pe atът de perikuloase pe kът sunt şi de sofistiҷe?

Arpagon.

Daka dar ne ardikaţi libertatea absolutъ de pe proprietъţile noastre, va sъ zikъ kъ n'avem voie sъ gonim kъnd vom voi pe Rumъni de pe mosiele noastre?

www.dacoromanica.ro

Codicile lui Caragea și a lui Hypsipsilante.

Nu! aveți atâta voie cât are și cel ce 'și a dat pământul cu embatikiu, adică nu'i puteți goni. Săteanul are atâta drept și datorie pe cât are și embatikarul și încă și mai mult. Până când își împlinește regulat datoria nu'l puteți lipsi de drepturile salle. Săteanul își poate vinde kasa și plantațiunile salle, le poate da dezestre, lăssà în moștenire ka și embatikarul.

Adevĕrul.

Pe lângă acestea, proprietarii nu pot allungà pe Săteni de pe moșiile lor înșusi în interesul lor propriu; căci moșiele au nevoie de kultură și kultura se face cu oameni. A allungà pe Săteni de pe moșii ar fi ka și un sinucid moral, și sinucidul nu este iertat de nici o lege.

Arpagon.

Avem noi alți oameni a punne în lokul lor, mai isteți, mai muncitori, și kari ne dau prețu mai mare pe mosii.

Procurorul.

Kari sunt acei omeni?

Arpagon.

Nemții ne roagă.

[O miskare mare se face între toți cei de față, sirigând: *Nemții!*]

Tribunalul intreg.

Până când țearra aceasta se zice țearra

www.dacoromanica.ro

romъneaskъ, Nemţii nu pot veni sъ kumpere drepturile Romъnilor şi sъ desmosteneaskъ pe Sътenii de drepturile lor, sanktionate de atъtea sekuli. Vreţi sъ adduceţi pe Romъnii de aici kà pe cei din Transilvania? — Vreţi kà peste cinci-zeci de anni cel mult sъ numai fie nici un Romъn în Adunarea generalъ?

Procurorul.

Şi ai krezut Dumneata kъ se poate aşà de facil sъ allungi pe Sътean dela kaminul seu, din lokul ce 'l a laborat şi kultivat şi el şi tatъl lui şi moşii şi trъmoşii lui? din lokul unde se repaosъ osъmintele pъrinţilor şi fiilor lui, dela lokul unde muma şade ku orele la mormîntul fiiului şi vorbesce ku sufletul lui? unde vъduva konversъ ku soţul şi tatъl ei reposat? unde Femeea îngenere, mama şi konsoarte, ka o purtъtoare de myr îşi depune smirna şi tъmъia, şi oliul kandelei, şi lumina materialъ, symbol al luminei eterne şi spirituali? Şi ai kutezat sъ numesci aceasta nelegiuire, aceastъ infamie libertate?

Arpagon.

Sъ n'avem libertate de a goni pe Romъni, pe mojici de pe moşiele noastre?

Tribunalul intreg

Nu! [Ardikъnd în sus de pe masъ kodicele lui Hypsylante, al lui Karagea, şi Regu-

www.dacoromanica.ro

lamontul arătându-se din primul Art.XX, din al doilea, kap VI, din al treilea Art. 144] Să teanul este mai mult de kât embatikăr, este klăkaș.

Procurorul.

In numele legilor, și al Națiunii întrege, ver să nu mai fiă iertat Dumnealui a pronunța numele de *Român* ku atâta dispreț, vrând să înțelleagă ku dânsul nu numai țărran sau sătean, ci tot d'auna mojik.

Arpagon.

Kum! au doară Rumânul, Vlachul este și el un boier, un evgenis?

Procurorul.

Kând pretindeți Domnilor, a skimbà legile și a face reforme, învățați mai întâiu karte, studiați historia, studiați mai virtos historia acestei țerre, și datinele ei și limba ei; respektații religia și kredințele ei, respektați memoria vekilor ei legiuitori.— Plâng în adevăr kă s'a stins vekiul Boierism, plâng kă au remas prea puțini ku inima și ku faptele de boieri; pentru mine și pentru toată țearra vorba boier este âncă verde și oncrantă; ânsă a fi Român è mai mult de kât boier; este a fi o Națiă, și Dumneata insulți în aintea Judekâților în aintea Adevărului națiа întreagă, națiа în kare te-ai avutit o insulți ku limbagiul și gergul Dumitalle; și esăi ordonat în numele legilor și

www.dacoromanica.ro

al Adevъrului de a respektà numele de Rômъn.

Arpagon

Imi pare bine, Domnule prokuror, kъ la, vîrsta în kare sunt, şi la rangul ue am de proti pentada, ai venit Dumneata sъ mъ înveţi *ducaţion* şi bunъ kuviinţъ. Hei! Domnule! noi sviim kum sъ ne purtъm, kъvi de mivi suntem kreskuţi kà evgenişi; noi nu suntem proşti kà bъdiranii de boierinaşii dela ţearrъ.

Jupuiescul [înuet].

Kъ ue bine 'l poknişi, frъţioare!

Arpagon.

Sъ'i kam fie daka è aşà. Mъ tot strъnge de gъt ku Naţia lui. (tare kъtre tribunal) Aţi zis kъ nu putem gonì pe Sъteni (daka nu vъ plaue vorba Romъni) dupъ moşiele noastre; şi vъ kontraziveţi, kъvi Regulamentul dъ voie Proprietarului a gonì pe Sъteni kъnd îi va plъuea.

Regulamentul.

Erà attunvi vorba între nisue pretenţioşi kà Dumneata şi mai vîrtos între nisue venetivi, kъ Sъteanul klъkaş este un fel de iobag sau serv lipit ku pъmъntul, şi Boierii ţerrei kari 'mi au dat fiinţa, ka sъ nu remъie vre o îndoialъ despre libertatea vivilъ şi politikъ (iar nu absolutъ) a Sъteanului, au pus, în termini klari kъ Sъteanul se poate strъmutà de pe moşie kъnd nu'i

www.dacoromanica.ro

mai konvine, şi proprietarul îl poate allungà, kъnd aчesta nu'şi împlineşte datoriele sau kъnd n'are lok de ajuns spre a dà lokuitorilor pogoanele legiuite, (Art. 144) şi aчesta katъ a se împlinì ku forme, ku probe, ku despъgubiri; iar nu aşa fite kum. Pe de altъ parte, eu Regulamentul am dat aчeastъ voie în favoarea libertъţii şi folosul sъteanului, nu ъnsъ în dauna şi perderea lui; kъчi strъmutat depe o moşie prin formele kuvenite, s'a dotat ku dreptul de a'l aşteptà ori-unde pe pъmъntul romъnesknoъ pogoane ku aчelleaşi drepturi şi datorii. De aчeea se vede kъ klъkaşul are mai multe drepturi de kът embatikarul, şi de aчeea are şi mai multe datorii.

Arpagon.

Sъ mai întreb, una: — Daka n'avem libertate absolutъ în moşiele noastre, va sъ zikъ kъ nu le putem niчi vinde.

Adevĕrul.

Aveţi toatъ libertatea de a le vinde; ъnsъ è mai bine a le konserva pentru filii, prekum vi le a konservat pъrinţii pentru dumneavoastrъ.

Arpagon.

Daka dar le putem vinde, eu nu sчiu de чe sъ nu le putem vinde şi la Nemţi чe ne dau mai mult.

www.dacoromanica.ro

Procurorul.

Antъiu pentru kъ legile în vigoare nu dau ънkъ strъinilor neîmpъmънteniţi dretul de a kumpъrc moşii. Al doilea kъ dupъ toate legile divine şi umane proprietate absolutъ nu existъ, de kът numai la Dumnezeu; toatъ proprietatea îşi are konditiunile salle, şi pre kum are drepturi assemenea şi datorii. Ori-че moşie s'a vъndut în ţearra romънъ s'a kumpъrat ku konditiuni şi îndatoriri d'a da ori-kъrui Romън че va veni pe dъnsa pogoanele legiuite pe un preţu mai eftin de kът la un lokuitor de pe altъ moşie, Proprietarii aktuali sunt datori de a respekta аче1le konditiuni, kъvi alt fel desчendenţii primilor proprietari sunt în drept a'şi reklama mosiele; şi attunчi dumneavoastrъ ţъrigrъdenii şi allţi strъini katъ sъ întoarчeţi moşiele înapoi la Romънii че vi le-au vъndut.

Arpagon.

Kum se poate una kà аčeasta?

Procurorul

Se poate, pentru kъ vreţi sъ vъ daţi nisчe drepturi че nu le-aţi avut, şi аčeste drepturi le înţellegeţi fъrъ datorii, vreţi sъ vъ kreaţi nisчe proprietъţi illegale şi аčeasta nu se numesчe proprietate: respektaţi alle altora ka sъ respekte şi allţi alle voastre.— A kumpъrat чine-va o moşie kъnd

www.dacoromanica.ro

BIBLIOTECA - MUNICIPIULUI - CURES

proprietarul s'a aflat la nevoie; a kumpărat'o spre exemplu pe un preț modest, pentru kă s'a prețuit după venitul său legiuit ce presuppunea și datorii; nuoul proprietar, îndată ce nu va mai rekunoaște acelle datorii, și nu le va mai împlini, moșia atunci poate să prețuiască înzecit și însutit. Folosul acesta al nuoului proprietar, vine din despuierea a vekiului proprietar, și din despuierea Sătenilor desmoșteniți de drepturile lor prin rumperea paktului celui vekiu.— Nu Domnilor venetici, și kăți Jupuiesci vor mai fi în terra. legile nu vă ierta a vă înzecì și însuti averea despuiând pe alții. Vreți să vă fiă respektată propietatea? respektați kondițiuuile pe kare o possedeți, respektați paktul social. — Vreți să skimbați paktul? atunci, cei ce v'au vândut moșiele sunt în drept de a și le reskumperà. Vă vine neted dumneavoastră konspirațiuni și rebelii în kontra legilor de pe saltea, sub nume de reforme!

Arpagon.

Și nu ne putem noi vinde mosiele la străini — Tatal meu n'a fost d'aci și a putut kumpărà moșii.

Adevĕrul.

Kum a kumperat tatăl Dumitalle pot kumpărà și alți străini împământeninduse; nu însă să dați pe filii patriei din mosie afară și s'o

www.dacoromanica.ro

kolonisaţi ku Nemţi şi alţi strъini, fъkъnd Stat în Stat pînъ kъnd Romъnia nu è ъnkъ tare spre a'şi susţinne ku puterea autonomia. — Şi apoi, în чelle dupъ urmъ, katъ a vъ spunne kurat. Dumneavoastrъ pe чei kari чer kasъ vindeţi din pъrtinъituri la sъtenii romъni, îi kalifikaţi ku nume de roşii, de kommuniştii de turburъtori; şi dumneavocstrъ чe voiţi avъ vinde moşiile la Nemţi şi vreţi sъ faчeţi sate întregi de sъteni Nemţi proprietari, Dumneavoastrъ nu sunteţi turburъtori? Daka чei akkusaţi de dumneavoastrъ sunt Roşii, dumneavoastrъ чe fel de Albi sunteţi?

Procurorul.

Una sunt amъndoъ pъrţile şi чei zişi Roşii şi чei zişi Albi, o komedie joakъ şi un sufflor au, rolurile numai le sunt diferiţi; desnodamъntul komediei lor va învedera kъ un skop au amъndoъ pъrţile: spre a desmostenì pe Romъni, şi a dà terra la strъini.

Adevĕrul.

Nu Domnilor, nu puteti niчi unii sъ pretindeţi a forţà pe prrpietari sъ 'şi împarţъ moşile la Sъteni, niчi alţii a allungà pe Sъteni de pe mosii, şub sofisma de *libertate absolută* de a mъndoъ pъrţile; şi ъnkъ şi mai puţin de a vinde pъmъnturile, adikъ ţerra la strъini. V'aţi tot arunkat ku kuvъnt

www.dacoromanica.ro

fără cuvânt unii altora numele și insulta de *vêndêtori*; și nici o dată nu vă fi mai bine și mai just aplikată kăla aceia ce voiesk să vânză țearra la străini. — (ku un ton determinat și solemnel). Aceasta va să zikă în realitate vânzare.—Acestia, Rapacii. și Arpagonii, și Jupuiesții sunt vânzătorii vostri, o Românі!... (Fulgere însoțesk vocea tunătoare a Adevărului; o rumoare întinsă și prelungită se înalță. Arpagon, Jupuieskul, Rapace și komplicii remân în uimire kă fulgerați — Adevărul kontinuie).

Ați sfărmântat lumea miserabili komedieni; ați profanat objetele și numele celle mai sakre, ați deklamat fără rușine și Progres, și Conservație, și Națională, v'ați arrogat dreptul fără nici un mandat de nikăirî de a vă face unii avokații Sătenilor, alții ai proprietății, kând în adevăr, una sunteți și unii și alții, inemici ai proprietăților și ai proprietăților celor mai sakre; v'ați dat mâna spre a spekulă massele, unii pe bieții Săteni, și alții pe adevărații proprietari românі, a turburâ țearra, à provokà invasiuni, și pînă în fine a deskide porțile străinilor de toate părțile spre a desmoșteni pe pământeni. Lăsați pe Proprietari în pace ku Sătenii lor, a'și urmà assoțiația tradițională și legiuită. — Sofismele, intrigele, machinațiunile voastre te-

www.dacoromanica.ro

nebroase sunt kondamnabili. Din ѣnsuşi minѵiunile şi machinaţiunile voastre infernali s'a kunoskut Adevѣrul, şi lumea v'a kunoskut. Judikata vѣ kondamnѣ la dispreţul posteritѣţii. Numele voastre nivi o datѣ nu vor fi d'allѣturea ku alle Brѣnkovenilor, Vѣkѣreşvilor, Bѣlenilor, şi al tutulor kѣror au appѣrat ţearra ku braţul şi ku mintea, şi au dotat'o ku legile umane şi chreştine ku kare s'a guvernat, ast-fel kum sѣ poatѣ trѣi Neavutul sub akkoperemѣntul şi appѣrarea Avutului. Avellea erà legi ѵe le propunea înţelepţii ţѣrrei, şi le desbѣtea şi întѣrià Avuţii ei, adevѣraţii proprietari ai ţѣrrei; iar nu aѵestea alle voastre eşite din nisѵe kapete deskreerate, din nisѵe inimi negre şi pѣgѣne, din nisѵe minţi ѵe n'au nivi primele noţiuni de vorbele ѵe pronunţѣ şi apoi desbѣtute, de nisѵe venetivi, de nisѵe oameni ѵe singuri mѣrturisesk kѣ n'au nivi o stare, kѣ s'au ruinat, şi kѣ ѵe le-au mai remas, vor sѣ'l vѣnzѣ la strѣlni.— Avcia erà legiuitori şi pѣrinţi şi representanţi ai Naţiunii.— [Kѣtre grefier sau Geniul Historiei) Deskide registrele Timpilor, ѵitesѵe numele vekilor appѣrѣtori şi legiuitori ai aѵestor ţѣrre.

Geniul Historiei (faѵe a se desfăşurà ka un sul tablele timpilor, şi în sunetul unei harmonie grave, akkompaniate de tunete pre-

www.dacoromanica.ro

lungite, appar şi trek pe dinaintea spektatorifor dътътoare de luminъ umbrele şi faptele în embleme alle lui Radu Negru, Mailat, Mircea, Basarabi, Radu dela Affumaţi, Michaiu appare ka geniul resbellului ънsъ fъrъ aureola dreptilor; Buzeskul, Calofireskul — Matheiu şi Konstantin Basarabi, Greчeni, Stefani Movili, Archierei Dositheu, Filaret, Grigoriu (pe rъndul chronologik). Ienache Vъkъreskul, pînъ în fine la Codicele lui Hypsilante чe appare radios addus de boierii de attunчi şi de archierei, Geniul historiei înчepe a чitì).

„Am strîns Domnia mea din legile (impъrъtesчi чelle чe sunt mai neчessarie la judikъţi, iar din datinc am alles pe чelle mai adesea urmate în ţearrъ... Pe lъngъ aчestea mult furъm konduşi dupъ reklamaţiunele чe pe toatъ zioa venirъ la azul nostru în kurs de şease anni.... Am konsultat pъrerea generalъ, prin revederea şi approbarea Prea Sfinţii salle Mitropolitului, a iubitorilor de Dumnezeu Episkopi. a nobilissimilor boieri ai nostri...
. . . . . »

Art. XXX.

«Lokul чe 'l va kurъţi lokuitorul ka sъ 'l semene sau sъ faкъ fъn sau grъdinъ, nu poate stъpъnul moşiei sъ i'l ia.»

www.dacoromanica.ro

Adevĕrul.

Aşa legiuià Adevĕraţii proprietari Romĭni şi chreştini. Sĕteanul avea drept de a moştenì ţearrina tatĭlui sĕu.

Geniul Historiei.

Art. XV.

«Stăpânul moşiei allege cel mai bun lok al moşiei pentru trebuinţa lui; dar nu are voie să ia lokul, ce s'a deskis şi s'a lukrat mai din ainte de lokuitor.»

Adevĕrul,

Datinĕ vekie rekunoskutĕ propusĕ de domnitor, revĕzutĕ, desbătutĕ, approbatĕ de cei mai mari proprietari şi boieri ai ţerrei: laboarea în kultura pămîntului fu rekunoskutĕ şi revestitĕ de un drept.

(harmonia reînchepe, Timpul se tot desfăşurĕ, pînĕ vine la Kodicele lui Karagea. «CAPU VI.—»*12 dille Clacă*»—Aceste vorbe appar radioase.

Adevĕrul.

Auziţi, klakĕ! klakĕ! klakĕ dupĕ toate datinele veki; iar nu kyrie.

(Geniul historiei reciteşte ku onoare numele Boierilor ce au rekunoskut şi întărit datinele vekie, celor ce au suskris acest pakt kà representanţi ai Naţiunii şi în adevĕr ai Proprietăţii. — Pe kând Geniul reciteşte numele, pe vela Timpului appar acelle nume radioase de luminĕ: Popolul la

www.dacoromanica.ro

fiъ-kare trei nume, aklamъ: sъ trъiaskъ Romъnia!)

Radul Goleskul,
Grigorie Brankoveanul
Konstantin Kreţuleskul,
Grigorie Ghika
Barbu Vъkъreskul
Dumitraşku Rakoviţъ
Istrate Kreţuleskul
Konstantin Bъlъceanul
Michalake Manu
Grigorie Filippeskul
Grigorie Bъle nul
George Slъtineanul
Konstantin Kaliarchu
Konstantin Dudeskul
Dumitrake Rakoviţъ
George Filippeskul
Michalake Rakoviţъ
Ioan Stirbeiu
Petrake Retoride
Konstantin Filippeskul
Jordake Goleskul
Alexandru Filipeskul
Alexandru Ghika
Athanasie Christopulu[1]
Nikolae Vъkъreskul
Grigorie Ralea
Grigorie Romanet

1 Unul din redactorii codicelui.

www.dacoromanica.ro

Panъ Kosteskul
Kostake Rasti
Michalake Korneskul.

Chorul întregu.

Romъniei glorie!
Eterna lor memorie!
Cellor buni victorie!
Fiii sъ le semene
Sъ distrugъ intriga.
Geniul Boierilor
Sъ sfarme sofismele!
Toţi Spoiţii spelese
Arpagonii tremure,
Toţi Rapaţii stingъse!

Adevĕrul.

Nu, ci Spiritul bunъtъţii inunde fiinţa cellor rъi; immulţiaskъ-se cei buni prin repentirea rъilor. Spiritul adevъrului este fekundъtor, iar nu destruktor; el konservъ şi progresъ, el vivifikъ korpul, lumineazъ mintea, înkъlzesce inima.

Prin *Mircea* şi *Moş Soare.*

Vocea Românieі.

Lumineazъ-ne Doamne, şi ne aratъ kallea cea bunъ!

Adevĕrul [kътre Mircea]

Proprietarii Romъni, cei assemenea Domniei Talle, cei assemenea vekilor legiuitori, sunt mulţumiţi ku legile veki? sunt mulţumiţi ku Sътenii?

www.dacoromanica.ro

Mircea.

Foarte mulțumiți. Alții le-au frămîntat și kapul și mintea; alții ne-au făkut să a-jungem la judikată.

Adevĕrul kătre Moș Soare.

Sătenii pe kari Domnia-ta îi represenți, sunt mulțumiți, moș Soare, ku legile veki, și ku proprietarii de moșii?

Moș Soare și toți sătenii

Foarte mulțumiți! să ne lasse pe kum am fost!

Moș Soare

Să ne lasse pe kum am fost, ku voiea Dumneavoastră; însă, fiind kă suntem în aintea Adevărului, kată s'o mai spuiu o dată; Ciokoii și arendașii străini ne pișkă rău.

Adevĕrul kătre Procuror.

Fiind kă ai tradus în judikată kestia generală, și fiind kă amăndoă părțile, adevăratele părți sunt mulțumite pe ielle trekute, kare ți a fost dar kugetul? Arată'l înaintea ambelor părți. Intriganții kari le spekulă au ammorțit.

Procurorul.

Kugetul meu a fost și este îmbunătățirea stării Săteanului de unde se va nasĸe îmbunătățirea stării și proprietarului moșiei. Prin urmare ĸer înaintea judikății după legi și după dorințele Puterilor garante (de vor fi dorințe sinĸere] ĸer și soliĸit:

www.dacoromanica.ro

Art. 1. Legi, şi mъsure spre desfiinţarea abusurilor.

Art. 2. Assikurarea proprietъţii în genere, şi prin urmare assikurare şi a averii Sъteanului, şi a drepturilor lui prin împlinirea datoriilor lui, prin împlinirea datoriilor legiuite.

Art. 3. Legi şi mъsure spre luminarea Sъteanului şi a proprietarului la чelle spre folosul lor real, adikъ:

Schoale reale sau de industrie agrikolъ.

Ferme modele.

Plъчerea kъtre laboare prin adevъrul sчiinţei şi prin assikurarea чellor agonisite.

Aчeasta înţelleg ku îmbunъtъţirea stъrii fiъ-kъria pъrţi, şi a Sъtenilor în genere şi a Proprietarilor în parte.

Attunчi satele vor devenì în adevъr kommune ku drepturile lor munichipali; attunчi Sъteanul kà burges va devenì în adevъr чetъţean, şi proprietarul va devenì чel mai notabil чetъţean al kommunei; vekiul patron se va regenerà în potente amik al libertъţilor generali.— Ideile şi pretenţiunile extreme nu pot venì înaintea Adevъrului; aчestea sunt instrumentele Minчiunii, şi kъnd extremitъţile se atting, dissoluţia è approape. Vekii despoţi au înчeput a proklamà libertate absolutъ! Nu è semn bun unirea monstruoasъ între aчeste doъ hordii de Arpagoni şi de Rapaчi.

www.dacoromanica.ro

Vocea Romaniei.

Nu è semn bun! S'adună lupii, vai de turmă!

Adevĕrul (kътre Mirчea şi toţi proprietarii)

Dakъ vъ plak aчestea; daka le simţiţi puterea şi foloasele reчiproчe, pъţirea, experiinţa de atъţia anni v'au fъkut a kunoasчe Adevъrul. Prin urmare astъzi nu mai puteţi fi în rътъчire; astъzi kunoasчeţi şi pe чei zişi Roşii, şi pe чei zişi Albi; pearъ toate numirile de desbinare! sъ vъ trъiaskъ la toţi numele de Romъn чe singur vъ unesчe şi va faчe din toţi o Naţiŏ.

Allegeţi dar dintre voi din elementul kurat romъn, de astъ una datъ, allegeţi kum fъчea şi strъbunii vostri, elita Naţiunii, kare sъ represente moşiele чe au mai remas romъnesчi kurate, sъ represente sчiinţa, bъrbaţi din starea de mizlok чe pretutindeni ei representъ naţionalitatea. Pe lъngъ proprietarii чei mai luminaţi şi dreptţi de prin judeţe, nu uitaţi familliele historiчe чe konservъ ъnkъ din kalitъţile boierilor veki. Luaţi de ajutor bъrbaţi speçiali, şi formaţi o adunare generale, numai de Romъni, în kare majoritatea sъ fiъ de judeţeni, чe konservъ ъnkъ dàtinele veki, şi pe kari nivi vekiuf Fanariotism nu 'i-a korrupt, nivi Iesuitismul de kurrъnd întrudus nu 'i a pervertit. Fiъ-kare judeţ sъ'şi alleagъ trei de-

www.dacoromanica.ro

putaţi dintre pъmъnteni, şi unul din kapitale sau d'aiea kare sъ represinte sau S'iinţa sau speчielitatea legilor, sau una din familliele historiчe чelle mai venerabili. O assemenea Adunare va representà în adevъr, Naţia, Averea ei, s'iinţa ei, speçialitъţile ei, illustraţiunile ei: Allegeţi ku un kuvъnt kapete în adevъr romъne, şi inime kurate de Romъn. Attunчi Adunarea, fiind numai romъnъ, nu va mai avea Dreaptъ şi Stъngъ de kare nu se vorbesчe în annalele Romъniei. Attunчi presidъnd Spiritul Adevъrului în adunъrile voastre, fiъ-kare se va konvinge numai de adevъr, iar nu de frasi; fiъ-kare se va instruì, iar nu se và îndoktrinà, şi prin urmare împerekierile vor perì.

Legile чe vor eşì dintr'o assemenea Adunare, vor îmbunъtъţì în adevъr stъrile tutulor, Ku un kuvъnt, la lumina Adevъrului învъţaţi a distinge tot чe è în adevъr romъn, din tot чe este alienigen: distingъse Israel din Filistei.

[Pe kъt vorbesчe Adevъrul pe atъta alborile unei diminеţe splendide se revarsъ şi se întind; în resъrirea soarelui o harmonie divinъ se aude.

Chorul angelilor.

Sъnt! sъnt! sъnt este Domnul al Puterii!
De trei ori sъnt è Domnul Provederii!

www.dacoromanica.ro

Intre ҷei de sus lui Iehova glorie!
Paҷe 'ntre Romъni ҷellor buni victorie!

[In Romъnia attentivъ şi în extase, prunҷii înҷep a kъntà]

Choru de prunci.

Pe inimele noastre
Rъkoritoare ploaie
De Adevъr sъ piҷe
Şi sъ fekunde Bunul
Sъ fim prea feriҷiţi!

Chor general de Romъni.

Rъkoritoare ploaie
De Adevъr sъ piҷe
Şi sъ fekunde Bunul,
Sъ fim prea feriҷiţi!

Chor de prunci.

Din gloria strъbunъ,
De am kъzut ne 'nalţъ,
De am uitat unirea
Ce'i întъrià 'ntru toate,
Akum ne fъ uniţi!

Chor de bărbaţi.

De am uitat unirea,
Akum ne vom unì
De spini şi de neghinъ
Vom sùi a ne ferì!

Chor de prunci.

Din gloria strъbunъ
De am kъzut ne 'nalţъ!

www.dacoromanica.ro

Choru de bărbaţi.
De am căzut ne 'nalţă.
Choru de prunci.
Fă Doamne să nu peaie
O Naţiă mărită
Ce-am fost şi ce-am fi noi.
Chorul angelilor.
Fă Doamne să nu peaie!
Din bun mai bun resaie.
Intre cei de sus, lui Iehova glorie!
Pace 'ntre Romăni cellor buni victorie!
Choru general.
Pace 'ntre Romăni cellor buni viktorie!

—

Fine.

Biblioteca Metropolitană
Bucureşti
Patrimoniu
NR. INVENTAR .....

[fii 15]

www.dacoromanica.ro